

Klagenemnda for krav om kompensasjon og billighetserstatning
for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i
internasjonale operasjoner

Unntatt off., jf. offl § 13.1 jf. fvl § 13.1

VEDTAK

Klagesak nr.: 33/2013

Klager: [REDACTED]

Klagers prosessfullmektig: Advokat Jon Olav Holvik

Klagen gjelder: Forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om
særskilt kompensasjonsordning.

Beslutningsdato: 13. mars 2014

I behandlingen har deltatt: Anne Stine Eger Mollestad
Eva Klepsland Drageset
Odd Helge Olsen
Trond Jørgensen

Konklusjon: Klagen tas ikke til følge. Saksomkostninger for
klageomgangen dekkes delvis.

1. Sammendrag av saksgangen

Klagen gjelder krav etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner (kompensasjonsforskriften).

██████ født ██████, heretter kalt klager, har tjenestegjort i 7 kontingenter på ██████ i tidsrommet ██████ til ██████. Om opplevelsene i tjenesten fremgår det at han opplevde skyting fra morgen til kveld, granatnedslag, gisselsituasjon og terrorbombing. Skadelidte lå i koma i 2-3 døgn grunnet salmonellasmitte og gikk ned 11 kg på 12 dager. Han var også med på hjemsending av 3 drepte soldater/kollegaer. Skadelidte gled etter hvert inn i et asosialt miljø/mønster med alkohol hver kveld. Etter at han kom hjem i juni ██████ fortsatte han med minst 2 longdrinker om kveldene for å få en god nattesøvn. Han gjennomgikk store personforandringer, ble lett amper og unngikk store folkeforsamlinger. Fra ██████ til ██████ var skadelidte daglig leder i ██████. Fra ██████ arbeidet han som distribusjonssjåfør. Den ██████ ██████ ble skadelidte utsatt for arbeidsulykke som medførte brudd i ankelen. I brev av 5. april 2005 godkjente trygdekontoret skaden som yrkesskade. I vedtak av 3. juli 2006 fra fylkestyngdekontoret fikk klager 100 % uførepensjon etter særreglene som gjelder for yrkesskade, med virkning fra 1. august 2006.

Gjennom skademelding undertegnet 28. oktober 2010 ble det fremsatt krav om erstatning for psykiske senskader etter tjenesten. SPK vurderte kravet under den særskilte kompensasjonsordningen og etter forskriften om billighetserstatning. I forbindelse med skadelidtes krav om billighetserstatning ble det utarbeidet en spesialisterklæring 14. november 2011. På bakgrunn av denne ble skadelidte i vedtak datert 22. november 2011 tilkjent billighetserstatning etter forskrift 2004-12-02 nr. 1563.

Det har tidligere blitt fremmet klage etter kompensasjonsforskriften til klagenemnda. Nemnda hjemviste saken til videre behandling da det ikke var innhentet spesialisterklæring i henhold til det særskilte mandatet i anledning saken.

Det ble innhentet spesialisterklæring i saken, og i vedtak av 4. september 2013 ble skadelidtes krav om kompensasjon på nytt avslått. SPK mener at det på bakgrunn av en lempelig vurdering er tilstrekkelig sannsynliggjort at FN-tjenesten har vært en nødvendig betingelse for skadelidtes psykiske plager. SPK mener imidlertid at det ikke er sannsynliggjort at de psykiske plagene som følge av FN-tjeneste er en nødvendig betingelse for skadelidtes varige ervervsmessige uførhet. Dette gjelder selv om man skulle legge til grunn en lempelig vurdering også i denne delen av årsaksvurderingen.

SPK er av den oppfatning at dersom man tenker FN-tjenesten bort, ville skadelidte likevel vært ufør, og FN-tjenesten er dermed ikke en nødvendig betingelse for uførheten. Videre anfører SPK at de uansett har sannsynliggjort at skadelidte ville falt ut om man skulle legge til grunn at FN-tjenesten har vært en nødvendig betingelse. SPK har også vurdert klagers anførsler knyttet til salærkravet, men ikke funnet grunn til å endre sitt standpunkt vedrørende dekning av utgifter til juridisk bistand. Saken er derfor sendt frem til klagenemnda for behandling.

Skadelidte møtte sammen med sin kone og sin advokat for nemnda. I tillegg møtte en representant for SPK. Skadelidte fastholdt at han var berettiget til full kompensasjon tilsvarende 65G.

2. Nemndas vurdering

Skadelidte er i dag 100 % ervervsmessig ufør. Det sentrale spørsmålet i saken er om hele uførheten kan tilbakeføres til tjenesterelaterte psykiske belastningsskader, eller om skadelidte ville ha vært helt eller delvis ufør også om tjenesten tenkes borte. Skadelidte pensjonerte seg etter fullendt tjeneste i [REDACTED], men fortsatte deretter i arbeid inntil han ble tilkjent 100% uførepensjon med yrkesskadefordeler etter en ankelskade i 2004. Han har også utviklet flere somatiske lidelser, herunder bl.a. hjerneslag og Parkinsons sykdom.

Skadelidte tjenestegjorde i 7 kontingenter i perioden [REDACTED]. Det er uomtvistet at skadelidte ble utsatt for tøffe påkjenninger og opplevelser under tjeneste. Skadelidte har av den grunn tidligere fått utbetalt billighetserstatning. Det er i ettertid innhentet en spesialisterklæring fra spesialist i klinisk psykologi Bård Greve. Han vurderer årsaksbildet som kompleks og uttaler bl.a.

”Det fremkommer spesifikke symptomer som i størst grad kan relateres til PTSD, og senvirkninger fra dette. Dette til tross for at psykometri fra 2013 også kan være farget av skadelidtes tidligere og nylige hjerneslag, sekundære symptomer fra hjerneslag, Parkinson og sekundære symptomer fra Parkinson. Det vil likevel være en skjønnsmessig vurdering av hans totale symptomatologi.” Det fremholdes videre at ”Skadelidtes aktuelle symptomer i dag kan være sammenfallende med sekundære symptomer på både PTSD og Parkinson.”

Dr Greve beskriver plagene skadelidte har basert på skadelidtes og skadelidtes kones beskrivelser, mens det er lite dokumentasjon i de foreliggende journaler mv. Han konkluderer det med at det er mer enn 50 % sannsynlighet for at tjenesten er årsak til skadelidtes aktuelle psykiske lidelse, og skriver at:

«I forhold til skadelidtes symptomatologi er det nærliggende å tenke at dagens symptomer på PTSD med sekundære symptomer på angst og depresjon kan være forsterket av skadelidtes Parkinsonsykdom. Samtidig kan det være slik at skadelidtes Parkinsonsykdom og hjerneslag kan ha medført at hans totale symptomtrekk er noe redusert. (...) Det anses derfor som sannsynlig (mer enn 50 % sannsynlig) at det er årsakssammenheng mellom tjenesten, særlig de beskrevne hendelser, og skadelidtes aktuelle psykiske lidelse i form av PTSD».

De nærmere krav til årsakssammenheng utledes av den alminnelige erstatningsrett. Erstatningsretten bygger på betingelseslæren. Etter betingelseslæren vil tjenesten være årsak til den psykiske belastningsskaden skadelidte lider av, dersom den har vært en nødvendig og tilstrekkelig betingelse for uførhetens inntreden. Det er den skadelidte som bærer bevisbyrden for at det foreligger en slik nødvendig og tilstrekkelig årsakssammenheng. Årsakskravet mellom en handling og en skade er vanligvis oppfylt dersom skaden ikke ville ha skjedd om handlingen tenkes bort. Handlingen er da en nødvendig betingelse for at skaden inntreffer, jf. eksempelvis Rt. 1992 s. 64. Kravene til bevis for å konstatere årsakssammenheng er lempeligere etter kompensasjonsordningen, jf. Forsvarsdepartementets tolkningsnotat av 22.11.2010, hvor det heter: «Da de fleste kravene under kompensasjonsordningen ligger langt tilbake i tid, skal beviskravet praktiseres lempeligere enn etter et krav under det alminnelige erstatningsmessige grunnlag.»

Klagenemnda finner med støtte i den sakkyndige erklæringen at det er tilstrekkelig sannsynliggjort at skadelidte ble påført en psykisk belastningslidelse som følge av tjeneste i internasjonale operasjoner. Nemnda baserer sin vurdering på en lempelig vurdering av de foreliggende bevis i tråd med Forsvarsdepartementets tolkningsnotat. Bakgrunnen for dette er at den sakkyndige i hovedsak bygger sine vurderinger og konklusjoner på skadelidte og skadelidtes kones angivelse av symptomutviklinger, uten at dette er nærmere dokumentert i journaler og epikriser i umiddelbar tilknytning til hendelsene.

En videre forutsetning for å tilkomme kompensasjon utover billighetserstatningen skadelidte har mottatt, er at den psykiske belastningslidelsen må ha medført en varig ervervsuførhet. Det er skadelidte som må sannsynliggjøre at den psykiske belastningslidelsen har påført ham en varig ervervsuførhet. Det er videre et krav at skadelidte ikke ville ha falt ut av yrkeslivet helt eller delvis uansett, også om man tenker tjenesten borte. Bevisbyrden for at skadelidte uansett ville ha blitt helt eller delvis ervervsmessig ufør, påhviler staten. Det vises for så vidt til Rt. 1999 s. 1473, og nemndas vedtak i blant annet sak 4/2011, 6/2011, 9/2011, 15/2011, 19/2011 og 31/2011. Kravene til bevis for å konstatere årsakssammenheng er som anført over, lempeligere etter kompensasjonsordningen. Nemnda har i tidligere avgjørelser presisert at dette også får konsekvenser for kravene til bevis for så vidt gjelder spørsmålet om skadelidte ville ha falt uansett.

Skadelidte hadde ikke noen dokumenterte psykiske plager da han i [REDACTED] valgte å gå av med pensjon i Forsvaret etter særaldersgrensen. Han fortsatte i det sivile yrkeslivet frem til 2004, da han pådro seg en ankelskade. Dette bruddet i ankelen medførte at han ble erklært 100 % ervervsmessig ufør, og han fikk innvilget full uførepensjon med yrkesskedefordeler fra 2006 knyttet til ankelskaden. Det ble også utbetalt erstatning fra ansvarsbærende forsikringsselskap.

Skadelidte har i sin klage til nemnda forklart dette med at han utnyttet de muligheter han hadde overfor et ansvarlig forsikringsselskap, fordi det på det tidspunktet ikke var andre ordninger for personell som hadde deltatt i internasjonale operasjoner. Skadelidte har for nemnda fremholdt at han holdt de psykiske plagene etter tjenesten i sjakk ved å holde seg i arbeid. Han fremholder nå at ankelskaden kun var "tua som veltet lasset" og at han ville ha kommet seg i annet arbeid om tjenesten tenkes borte. Han fremholder videre i sin klage at han utviklet mareritt knyttet til opplevelsen under tjenesten, mens han ventet på at ankelbruddet skulle tilheles.

Det er for nemnda fremlagt spesialisterklæring fra dr. Ivar Rossvoll avgitt i forbindelse med erstatningssaken etter trafikkulykken i 2004. Det er i tillegg fremlagt en rekke journaler og epikriser i tilknytning til behandlingen av ankelskaden. Av erklæringen fra Rossvoll fremkommer at skadelidte har belastningssmerter i ankel og legg, i tillegg til at han har hatt blodpropp. Det fremkommer videre av erklæringen at nattesøvnen ikke forstyrres. Slik denne dokumentasjonen fremstår for nemnda, er det åpenbart at ankelskaden har medført betydelige plager og komplikasjoner for skadelidte. Det fremkommer ikke opplysninger om andre årsaker eller plager og den sakkyndige uttaler at ikke noen annen sannsynlig forklaring på hans plager. Det fremkommer ikke opplysninger om mareritt eller andre utslag av den psykiske belastningslidelsen på aktuelle tidspunkt.

Tidsnære nedtegnelser og beskrivelser foretatt av fagfolk for å få klarlagt en tilstand, er særlig viktig. Det vises til Rt 1998 s 1565 (Liedommen) og Rt 2010 s 1547 (Askdommen). På s 1572 i Liedommen fremkommer:

”Det kan være uklarhet om hvilke skader som er oppstått, når de forskjellige symptomer har inntrådt og i det hele om og i tilfelle hvilke deler av en foreliggende helsesvikt som kan tilbakeføres til den aktuelle påkjørsel som skal ha medført nakkesleng. Det foreliggende bevismateriale vil gjerne være sammensatt, og opplysningen kan trekke i forskjellige retninger. Ved en slik bevisbedømmelse er det viktig å ha for øye at bevisene vil kunne ha forskjellig kvalitet og tyngde. Særlig viktig ved bevisbedømmelsen vil være nedtegnelser foretatt i tid nær opp til den begivenhet eller det forhold som skal klarlegges., og da spesielt beskrivelser foretatt av fagfolk nettopp for å få klarlagt en tilstand. Dette vil gjelde blant annet nedtegnelser i legejournaler om funn og symptomer pasienten har ved undersøkelsen eller behandlingen. Svakere bevisverdi vil for eksempel opplysninger fra pasient til lege ha hvis opplysningene gjelder pasientens tilstand på et vesentlig tidligere tidspunkt enn tidspunktet for den aktuelle konsultasjonen. Opplysninger fra parter eller vitner med binding til partene som er gitt etter at tvisten er oppstått, og som står i motstrid eller endre det bildet som mer begivenhetsnære og uavhengige bevis gir, vil det oftest være grunn til å legge mindre vekt på...”

Dette er stadfestet i Askdommen, hvor det blant annet heter i premiss (44) *”Den tidsnære dokumentasjonen må tillegges størst betydning”*.

Skadelidtes opplysninger for nemnda står i motstrid med de tidsnære nedtegnelser og beskrivelser gitt av fagfolk i umiddelbar tilknytning til trafikkulykken i 2004. De tidsnære beskrivelsene og nedtegnelsene har stor bevisverdi. Beskrivelsene og nedtegnelsen utelukker ikke på noen måte at skadelidte også kunne ha plager etter tjenesten, men de var på aktuelle tidspunkt ikke så uttalte at de forstyrret hans nattesøvn på aktuelle tidspunkt. Det fremkommer heller ikke noen indikasjoner på tilbakeholdelse av psykiske plager eller overdrivelse av symptomer knyttet til ankelskaden i forbindelse med erstatningssaken etter ulykken i 2004. Nemnda finner derfor ikke holdepunkter for å si at skadelidte uansett ville ha vært i arbeid om tjenesten tenkes borte, men finner derimot at ankelskaden er årsaken til skadelidtes uførhet i 2004.

Skadelidte har vist til nemndas vedtak i sak 10/2011 som støtte for sitt standpunkt om at man må se bort fra trafikkulykken i 2004 som årsak til skadelidtes uførhet. Saken avviker i vesentlig grad fra aktuelle sak, da skadelidte i sak 10/2011 nettopp fremsto med tydelige psykiske plager etter trafikkulykken. Disse var beskrevet i den sakkyndige erklæringen som var avgitt kort tid etter ulykken.

Nemnda finner således ikke holdepunkter for at de psykiske plager skadelidte fikk etter sin tjeneste har vært fremtredende før han ble uføretrygdet. Nemnda finner det derfor ikke sannsynliggjort at skadelidtes psykiske belastningslidelse er årsak til hans uførhet i 2004.

Skadelidte har videre anført at overgangen fra en godt betalt daglig lederstilling etter avsluttet tjeneste til et arbeid som distribusjonssjåfør, er tilstrekkelig til å konstatere ervervsmessig uførhet med bakgrunn i at ervervsmessig uførhet er et økonomisk begrep. Det anføres at skadelidte ikke ville ha gått fra lederstillingen og over i sjåførstillingen, om det ikke var for plagene han var påført under tjeneste. Utgangspunktet ved fastsettelse av en ervervsmessig uførhetsgrad, er knyttet til hva den skadelidte ville ha tjent om skaden tenkes borte og hva han faktisk tjener med skaden. Skadelidte har ikke dokumentert at de psykiske plagene var årsak til at han skiftet arbeid. Han har videre ikke dokumentert at han rent faktisk har gått ned i lønn som følge av jobbskiftet. Nemnda finner derfor ikke grunnlag for å gå nærmere inn på denne anførsel, men finner at den åpenbart ikke kan føre frem.

Nemnda finner avslutningsvis grunn til å bemerke at den sakkyndige, dr Greve, har vurdert skadelidtes psykiske lidelse, mens hans omfattende somatiske lidelser ikke er særskilt utredet i forbindelse med kompensasjonssaken. Det er dog utvilsomt at skadelidte ved siden av ankelskaden som dannet grunnlag for uførevedtaket i 2004, har utviklet omfattende somatiske plager i form av Parkinsons sykdom og hjerneslag. Plagene er så vidt uttalte at skadelidte pr i dag uansett ikke har noen gjenværende ervervsevne. Skadelidte har anført at det må være hans ervervsevne ved tidspunktet for fremsettelse av krav under kompensasjonsordningen som må være avgjørende. Kravet ble fremsatt i 2010. Nemnda finner ikke grunnlag for å gå nærmere inn på problemstillingen, men konstaterer at Parkinsons sykdom var konstatert i 2010. På det tidspunkt var skadelidte 67 år. Det fremstår derfor som åpenbart at skadelidte uansett ville ha falt ut av yrkeslivet fra senest 2010 og at han dermed ikke lenger hadde noen ervervsevne.

Klagenemnda finner på denne bakgrunn ikke grunnlag for å ta skadelidtes klage til følge.

Skadelidte har vider påklaget SPKs avgjørelse knyttet til reduksjon av salær. Nemnda finner ikke grunnlag for å tilsidesette SPKs vedtak vedrørende dekning av utgifter til juridisk bistand, jf. § 10.

For klageomgangen er det fremsatt krav om dekning av utgifter til juridisk bistand på totalt kr. 31 078,13 inkl. mva. Kravet gjelder en tidsbruk på totalt 12 timer og 45 minutter. I henhold til forskrift av 24. juni 2011 om klagenemnda § 13, dekkes rimelige og nødvendige utgifter til juridisk bistand i anledning saken. Nemnda bemerker at salærkravet i saken er høyt og omfanget av timer fremstår som unødvendig høyt med bakgrunn i den særlige kompetanse advokaten har på aktuelle rettsområde. Det presiseres at dette er den andre klagesaken i samme sak. Et rimelig og nødvendig salær for klageomgangen i aktuelle sak bør ikke overstige 6 timer.

Advokat Holvik har lagt frem reiseregning for fremmøte på kr. 3323,50. For skadelidtes fremmøte er det lagt frem et krav på totalt kr. 2896,- som også inkluderer utgifter i forbindelse med at skadelidtes kone møtte for nemnda. Nemnda vil bemerke at det normalt kun er skadelidtes reisekostnader som dekkes under ordningen. Det er imidlertid fremlagt legeerklæring, hvor det fremgår at skadelidte har behov for reisefølge. På denne bakgrunn dekkes rimelige og nødvendige kostnader for skadelidtes kone.

3. Konklusjon

SPKs vedtak stadfestes. SPK utbetaler kr. 14 508 inkl. mva. for kostnader ved juridisk bistand og kr. 6219,50 i forbindelse med klagers og advokatens reiseutgifter for klageomgangen.

Vedtaket er enstemmig.

Oslo, 9. april 2014

Anne Stine Eger Mollestad
Klagenemndas leder